

Mehmet Celal Bey (Saraçoğlu) (1888-1928)

Mehmet Celal Bey, 1888'de Adana'da doğdu. Babası Mahalle Muhtarı Ali Efendi, annesi ise Ayşe Hanım'dır. Adı bazı kaynaklarda Mehmet Celalettin/Celaledin diye ifade edilse de tüm Meclis zabıtlarında Mehmet Celal, bazen de sadece Celal olarak geçmektedir. Mehmet Celal Bey, ilk ve ortaöğrenimini Adana İdadisinde tamamladıktan sonra Mülkiye Mektebine girdi. 13 Ağustos 1911'de yüksek derece ile mezun olarak sırasıyla Adana İli Maiyet Memurluğu, Misis (Yakapınar) Nahiye Müdürü (1914), Palu Kaymakamlığı, Kars (Kadirli) Kaymakamlığı (1915), Suruç Kaymakamlığı (1916), Kulp Kaymakamlığı (1917) yaptı. Kulp Kaymakamı ve Genç Sancağı Mutasarrıf Vekili iken Mebusan Meclisinin IV. Dönemi için 27 Aralık 1919'da yapılan seçimde Genç mebusu oldu. Meclisin 12 Nisan 1920'de feshinden sonra Temsil Heyeti'nin talimatına uyarak Anadolu'ya geçti ve Türkiye Büyük Millet Meclisine katıldı.

Mehmet Celal Saraçoğlu

Son Osmanlı Mebusan Meclisine Genç livasından mebus seçilen Mehmet Celal Bey, İstanbul'un İtilaf güçleri tarafından 16 Mart 1920'de işgali üzerine Mustafa Kemal Paşa'nın çağrısı üzerine Ankara'ya geçerek yeni Meclise katılmıştır. 3 Temmuz 1920'de İstanbul'dan gelen Mamuretülâziz Mebusu Muhittin ve Mustafa beyler ile Maraş Mebusu Tahsin, Ankara Mebusu Hilmi, Niğde Mebusu Ata ve Yozgat Mebusu Bahri beyler ile birlikte Heyet-i Vekile kararı ile TBMM'ye takdim edildi. Mehmet Celal Bey, Mecliste İçişleri, Malî Kanunlar, Tasarı Komisyonlarında bulundu. Tasarı Komisyonunun Başkanlığını yaptı. 2 Ocak 1922'de Maarif Vekâletinin hesaplarını inceleyecek kurulda yer aldı. 25 Mart 1922'de Denetleme Komisyonunun Dâhiliye Vekâleti Üyeliğine seçildi. Mecliste, İkinci Grup içerisinde yer alan Mehmet Celal Bey'in 3, 10 ve 18 Ağustos 1920 tarihlerinde izinli olduğu görülmektedir. Nitekim Meclis Zabıtları incelendiğinde Mehmet Celal Bey'in 17 Temmuz 1920 tarihli Dâhiliye ve Maliye Vekili seçimleri ile 10 Ağustos 1920 tarihli Hariciye ve İktisat vekilleri seçimlerine katılmadığı anlaşılmaktadır. Mehmet Celal Bey, iznini uzatmak için Meclise başvurmuş ise de izin talebinin makul bir sebebe dayanmaması nedeniyle talebi Meclis Başkanlığınca reddedilmiştir. Bu tarihlerde Konya'da olduğu anlaşılan Mehmet Celal Bey'e Meclis Başkanlığınca, bir grup mebus ile "derhal" Meclise katılması için yazı yazılmıştır. Bu çağrı üzerine Mehmet Celal Bey, 4 Eylül 1920 tarihli Dâhiliye Vekili seçimine katılmıştır. Bu arada Mehmet Celal Bey, 13 Eylül 1920'de TBMM'ye Meclis tarafından izinli sayılmasını talep eden bir önerge vermiş, ancak yapılan görüşmede mebusların izin taleplerinin Meclis Başkanlığına yapılması, Başkanlık Divanı tarafından

incelendikten sonra da Meclise sunulması gerektiğinden bahisle önergesi Başkanlık Divanına gönderilmiştir. İzin talebinin kabul edilmemesi üzerine Mehmet Celal Bey, Meclisin 20 Eylül 1920 tarihli oturumuna katılmış, o sırada müzakere edilen “istiklâl mahkemelerine aza intihabı” sürecinde verilen oyların tasnifinde görevlendirilmiştir.

Mehmet Celal Bey, Mecliste İkinci Grup'ta yer alan mebuslardan birisidir. Meclis kayıtlarına bakıldığında Mehmet Celal Bey'in yasama faaliyetleri kapsamında 20 kanun maddesinin müzakere ve kabulünde hazır olduğu ve “kabul” yönünde oy kullandığı anlaşılmaktadır. Bunlardan 7'si 1920 yılına, 12'si 1921 yılına 1'i de 1922 yılına aittir. Bunun yanı sıra Mehmet Celal Bey, biri münferit üçü ise müşterek kanun teklifi ve önerge vermiştir. Bunlardan birisi Diyarbakır Mebusu Hacı Şükrü Bey'le seksen arkadaşının imzasının olduğu 4 Eylül 1920 tarihli müşterek önergedir. Batı Cephesi'nde Yunan işgalinin genişlediği, Müslüman ahalinin katliamlarla karşı karşıya kaldığı, TBMM ve düzenli orduya karşı yer yer isyanların olduğu bu süreçte gündeme alınan önergede muhtelif mahallerde “*azamî mukavemetin ihzarı için salâhiyeti mahsusayı haiz zevatın acilen teşkilâta memur edilmesi*” talep edilmiştir. Vaziyetin hassasiyeti nedeniyle cephe gerisinin tahkim edilmesinin zarureti önergede şu cümlelerle dile getirilmiştir: “*Cephelerdeki kuvvetlerimizin düşman kuvvetlerine karşı nisbetsizliği ve arkalardaki mukavemet faaliyetlerinin de ihtiyacı müdafaayı tatmin edemeyecek bir şekilde olması hasebiyle vatanın en kıymetli aksamının tahliyesi mecburiyeti hâsıl olmaktadır. Meşru ve mukaddes davamızın galebesi yapılacak mukavemete tâbidir. Gerçi ordu kendi vesaitine nazaran tezyidi mukavemet ve müdafaaya bez-i mesai ediyorsa da bugün düşmanın tefevvuku karşısında milletin teşkilâtı askeriye haricinde kalan bilcümle menabiden de istifade ihtiyacı daha derin bir surette hiss olunmaktadır. Cephe gerilerinde birçok menabi-i müdafa ve mukavemete malik olduğu şüphesiz olan bazı vilâyet ve livaların daha müessir, daha şamil bir iştirakini temin etmek büyük Millet Meclisinin en esaslı, en hayatî vezaifindedir. Binaenaleyh gerek Konya'da gerekse cephe gerilerindeki livalarda azamî mukavemetin ihzarı için de Büyük Millet Meclisi tarafından mezun ve salâhiyeti mahsusayı haiz zevatın acilen teşkilata memur edilmesini vatanın selâmeti namına teklif ederiz.*”

Mehmet Celal Bey, 4 Ekim 1920 tarihinde bir kanun teklifi sunmuştur. Teklifte emekli, yetim ve dulların maaşlarına zam yapılması talep edilmiştir. Meclis, bu teklifi Lâyiha Encümenine havale etmiştir. Mehmet Celal Bey, dezavantajlı ve ihtiyaç sahibi kesimlerin desteklenmesi için benzer önerge ve kanun tekliflerine de destek vermiştir. Mehmet Celal Bey 1 Şubat 1921 tarihli müşterek önergede Sivas Mebusu Rasim Bey'le Burdur Mebusu Veli Bey'in mazeretinin meşru kabul edilmesini talep etmiştir. 14 Şubat 1921 tarihli müşterek kanun teklifinde ise Siverek Mebusu Mustafa Lûtfi Bey'le arkadaşlarının, Nisab-ı Müzakere Kanunu'nun altıncı ve sekizinci maddelerinin tadiline dair teklifine destek vermiştir. Mehmet Celal Bey Mecliste görevli olduğu Kavanin-i Maliye Encümeni azası sıfatıyla bazı kanunlarda değişikliği öngören tekliflerin hazırlanmasında da yer almıştır. Hükümet tarafından hazırlanan 14 Ekim 1920 tarihli “*İşgal dolayısıyla terk-i mevkie mecbur kalan memurin ve ailelerine harcırah itası hakkında kanun önerisine*” karşı Maliye Encümenince hazırlanan ilgili maddenin 1. ve 2. maddelerinin birleştirilmesi önerisinde bulunulmuş, encümenin tadil önerisi kabul olunarak Mecliste kabul edilmiştir. Yapılan düzenleme ile ilgili kanunun birinci maddesi “*Düşman istilâsına maruz kalmakla terki mevkie mecbur olan memurin en yakın liva merkezine veya resmen merkez ittihaz olunan mahalle gitmek şartıyla mevki memuriyetleriyle iltica ettikleri merkez arasındaki mesafe için harcırah kararnamesine tevfi kan masarifi seferiye ahzine kesbi istihkak ederler. Bu suretle terki mevki eden memurin ailelerini de beraber nakletmiş oldukları takdirde başkaca aile harcırahı dahi alırlar. Mevki-i memuriyetleri istihlas edilen memurine ve ailelerine kezalik aynı suretle avdet harcırahı verilir*” şeklinde kabul olunmuştur.

Mehmet Celal Bey, 6 Haziran 1921 tarihli Meclis oturumunda, Lazistan Mebusu Ziya Hürşit ile birlikte Fikri Bey'in sunduğu öneri kapsamında ihtiyaç sahibi çiftçilere yardım edilmesini talep etmiştir. Buna göre I. Dünya Savaşı'ndan son derece kötü etkilenen ve perişan bir vaziyette bulunan Erzurum, Erzincan, Van, Hakkâri vilâyet ve livaları ile harp sahasının dışında kalan bazı mahallerdeki çiftçilere destek mahiyetinde verilecek olan 300 bin liradan Lazistan, Muş ve Genç sancaklarındaki çiftçilerin de yararlandırılması istenmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın sebebiyet verdiği mağduriyet ve harabiyetin sefaletle dönüştüğü vurgulanmıştır. Bu öneri Meclis Başkanlığına gönderilmişse de bahse konu talepler Meclisçe kabul görmemiştir.

I. İnönü Muharebesi'nden sonra İtilaf Devletleri Londra'da toplanacak olan konferansa, İstanbul Hükümeti aracılığı ile TBMM Hükümeti'ni de davet etmiş, söz konusu davet Tevfik Paşa aracılığıyla yapılmıştır. Tevfik Paşa, TBMM Hükümetinden bu hususta lazım gelen adımların atılmasını istemiştir. Bu görüşmeleri TBMM Başkanı sıfatıyla Mustafa Kemal Paşa ve İcra Vekilleri Heyeti, Meclis adına yürütmüş, Meclise müracaat edilmemiştir. Bu durum üzerine Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Bey'in başını çektiği, Genç mebusları Mehmet Celal ve Faik Fikri beylerin de imza koydukları önerge ile konu Meclis gündemine getirilmek istenmiştir. Önergede, Hükümetin milleti ve memleketi doğrudan ilgilendiren konularda Meclise danışmadan iş yapmaması istenmiştir. Bu önerge Mecliste büyük gürültülere, ciddi tartışma ve ithamlara neden olmuştur. Görüşmelerde Meclisin büyük çoğunluğu, Mustafa Kemal Paşa'dan yana tavır almış, her ne kadar önerge okunmuş ise de oylamaya alınmamıştır. Önergenin görüşülmesi sırasında Mehmet Celal Bey söz almamış; onlar adına savunmayı Hüseyin Avni Bey yapmıştır. Önerge bazı mebuslar tarafından hükümete "itimatsızlık" şeklinde değerlendirilmiştir. Bu süreçte tartışmayı daha da derinleştiren gelişme ise Mustafa Kemal Paşa'nın "Mecliste hafiyeye" çıkışı üzerine Mersin Mebusu Selahattin Bey'in Meclisteki hafiyenin derhal tespit edilmesini talep eden ve mebusların mecliste serbestçe söz söylenmesine mani olan şartların ortadan kaldırılmasını isteyen önergesi olmuştur. Mustafa Kemal Paşa bu önergeye son derece sert bir şekilde tepki göstermiştir. Kendisinin İngiliz torpidosuyla Anadolu'ya geçtiğini hatırlatarak, siz "*meclis-i alinin açılmasına da karşı çıkanlardandınız*" ifadeleriyle Selahattin Bey'i eleştirmiş ve önergenin iyi niyetli olmadığını ifade etmiştir. Bu durum karşısında Selahattin Bey ise kendisinin Harbiye Nezareti tarafından ilişkileri düzeltmek adına Anadolu'ya gönderildiğini, bunu Mustafa Kemal Paşa'nın da bildiğini ifade ettikten sonra, "*bu mecliste bir sual sorulsa alınca damga vuruluyor*" ifadeleriyle tepkisini dile getirmiştir. Yaşanan tartışmalar hükümete güvenoyuna dönüşmüş, ancak yapılan oylamaya katılan mebusların tamamı hükümete "güvenoyu" vermiştir.

Birinci Dünya Savaşı ve akabinde Millî Mücadele yıllarında, yaşanan işgaller, toplumsal hadiseler ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle binlerce Müslüman ahali yaşadığı yeri terk etmek zorunda kalmıştır. Bu durum devlet yetkililerini bir takım tedbirler almaya zorlamıştır. İçinde bulunulan süreçteki salgın hastalıklar, ekonomik sıkıntılar ve savaşın neden olduğu diğer problemler muhacir ve mültecilerin sorunlarını derinleştirmekte idi. Bu kapsamda Mehmet Celal Bey'in arkadaşları ile TBMM Başkanlığına sunduğu bir önerge, Konya'nın Kadınhan kazasındaki boş arazilere yerleşmek isteyen Bozhan muhacirlerinin iskânını ilâşkindir. Önergede söz konusu muhacirlerin istenilen yerlere yerleştirilmesi Dâhiliye Vekâletinden istenmiştir. Bozhan muhacirleri ile ilgili önergeyi olumlu bulan Dâhiliye Vekâleti, bu konuda hazırlamış olduğu mazbatayı 19 Mart 1921'de Meclise sevk etmiştir. Dâhiliye Vekâleti, söz konusu önerge gereğince Konya Muhacirin Müdüriyeti ile temasa geçmiş, bu muhacirlerin ziraat mevsimi geçmeden bu bölgeye yerleştirilmeleri için emir vermiştir.

Mehmet Celal Bey, Sabık Maarif Vekili Hamdullah Suphi Bey hakkında kurulan Tahkik Encümeninde yer almıştır. Kırşehir Mebusu Yahya Galip Bey'in riyasetindeki tahkikat heyeti, Hamdullah Suphi Bey'in maarif vekaleti dönemi ile

ilgili on maddeden oluşan iddiaların asılsız olduğunu tanzim edilen raporda *“Maarif Vekâleti’nde vukuu dermeyan olunan yolsuzluğun netice-i tetkikatında heyetimizce bir mesuliyet görülemediği”* ifadesi ile dile getirmiştir.

Mehmet Celal Bey, Meclisin 23 Şubat 1921 tarihli gizli oturumunda ele alınan Karadeniz limanlarına ithal olunacak mısır unları ile İzmit sancağına gelecek buğday, arpa, mısır ve bunların unlarının gümrük resminden istisnalarına dair kanun görüşmelerine de katkı sunmuştur. Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Fevzi Paşa, bu kanunun gerekliliğine vurgu yaparken her ne kadar Adana başta olmak üzere bazı bölgelerdeki un sıkıntısına çare olmak üzere bu kanun önerilmiş ise de gerçekte ordunun da zahireye ihtiyacı olduğunu, bu durumu orduyu zayıf göstermemek adına Adana başta olmak üzere bazı şehirlerdeki zahire sıkıntısının bir an önce çözülmesi gerektiği yönünde bir görüntü vermek üzere kabul edilmesini savunmuş, bu nedenle ithal olunacak unlardan gümrük resmi alınmamasını önermiştir. Bu görüşmeler sırasında Mehmet Celal Bey, özellikle Adana’da açlık varmış gibi gösterilmesine tepki göstermiş, bu tepkisini *“Adana aç değildir. Ordunun ihtiyacı varsa takyid buyurulsun. Adana açtır diye mükerreren söyleniyor. Hâlbuki aldığımız mektuplarda katiyen açlık yoktur, fakat ihtiyaç vardır. Bir miktar ihtiyaç da mülhakattan, elviyeden geliyor ve kafi dereceye geliyor.”* sözleriyle dile getirmiştir. Mehmet Celal Bey, bu düşüncesine uygun olarak Mersin Mebusu Selahattin Bey ile birlikte Meclis Başkanlığına bir önerge vererek *“Adana ve mülhakatının izam edildiği derecede zahire ihtiyacı yoktur. Civar mahallerden gönderilecek zahire ihtiyaçlara kâfidir. Mersin’in [kanun teklifinden] tayyını teklif ederim”* demiştir.

İnönü zaferi üzerine İtilaf Devletleri Londra toplanacak olan konferansa kimin katılacağı ve heyete verilecek talimatlar hususunda Mustafa Kemal Paşa ve Hükümetin tutumu eleştiri konusu olmuştu. Mehmet Celal Bey bir grup mebus ile birlikte Meclisin 6 Mart 1922 tarihli gizli bir oturumunda Londra’ya gönderilen Hariciye Vekili Yusuf Kemal Bey’in Londra’dan önce İstanbul’a uğraması, İstanbul Hükümeti ve Halife ile neden görüştüğüne dair yazılı bir soru önergesi sunmuşlardır. Önergede Hariciye Vekili Yusuf Kemal Bey’in bu hareketinden hükümetin haberinin olup olmadığı var ise neden buna müsaade edildiğine ilişkin Meclise bilgi verilmesini istemişlerdir. Söz konusu soru önerge Dâhiliye Vekili Mahmut Celal Bey tarafından cevaplanmıştır. Mahmut Celal Bey, *“Evet efendiler; Heyeti Vekileniz Yusuf Kemal Bey’in İstanbul üzerinden Avrupa’ya geçmesini ve Padişah ile görüşmesini tensip etmiş ve kendisine salâhiyet vermiştir.”* diyerek bu davranışın siyasi sebeplerini uzun uzun izah etmiş ve bu konuda Meclisi bilgilendirmiştir. Mahmut Celal Bey tarafından yapılan bilgilendirme neticesinde mecliste uzun tartışmalar yapılmıştır. Neticede bazı mebuslar bu durumu Yusuf Kemal Bey için güven oylamasına sebep göstererek oylama yapılması ve itimat oyu verilmesini, Genç Mebusu Ali Haydar Bey’in de aralarından bulunduğu bazı mebuslar da olumlu ya da olumsuz güven oylaması yapılarak neticeye göre hareket edilmesini önermiştir. Ancak bu öneri kabul edilmemiştir.

Millî Mücadele Dönemi’nde Anadolu’nun birçok yerinde bir takım toplumsal hadiseler yaşanıyor. Bir taraftan cephelede mücadele edilirken öte yandan ahalinin can ve mal güvenliği ile ekonomik ve sosyal hayatın temini sağlanmak zorunda idi. Bu kapsamda yaşanan sorunlar zaman zaman Meclis gündemine gelmekte, meseleye dair teklif ve tedbirler ortaya konmakta idi. Bu bağlamda Mehmet Celal Bey, bir grup mebus ile verdiği önergede, o sıralarda asayiş sorunları ile uğraşan Samsun, Tokat, Amasya ve civarındaki asayiş temin etmek üzere bölgeye heyet gönderilmesini teklif etmiştir. 21 Ağustos 1922 tarihli gizli oturumunda ele alınan önergede, memleketin her tarafında asayişsizlik olduğuna dikkat çekildikten sonra bu durumun devamının milli emellerimiz için ciddi sıkıntılara sebebiyet vereceğinden bahisle Samsun, Tokat, Amasya ve civarındaki asayiş temin etmek ve bilhassa bu mesele ile alâkadar olmak üzere Meclisten seçilecek bir heyetin hemen oraya gönderilmesi, heyetin önerileri doğrultusunda gerekli tedbirlerin alınarak sorunun giderilmesi talep edilmiştir. Memleketin geleceği açısından en önemli merci olan Meclis’in

memleketin her tarafına müfettişler göndererek, asayiş ve istikrarın sağlanmasına ihtimam göstermesi, bu anlamda oluşturulacak teftiş heyetinin vazife ve yetkilerinin kanunla belirlenmesi istenmiştir. Bu kapsamda Müdafaa-i Milliye, Adliye ve Dâhiliye encümenlerinden dörder kişinin seçimiyle on iki kişiden mürekkep birer encümen-i mahsus teşkil edilmesi “selâmet-i umumiye namına” talep edilmiştir.

Mehmet Celal Bey, düşman işgalinden kurtarılmış olan Bursa halkının Meclis üyelerini Bursa’ya davet etmeleri üzerine Meclisin 23 Eylül 1922 tarihli gizli oturumunda düşüncelerini paylaşmıştır. Bursalılar, Meclise başvurarak düşman işgalinde kurtulmuş olan kentlerine meclis üyelerini davet etmişler, bu husus üzere Mecliste bir müzakere başlamıştır. Bu kapsamda Mehmet Celal Bey bir grup mebus ile Meclise verdiği önergede, Milletimizin büyük cihadında rehberi olan Meclisin kurtarılan şehirleri yakından görmek ve zulme maruz kalmış halkla temas ederek derdlerini anlamak için Eskişehir’den ve Bursa’dan başlayarak düşmandan kurtarılmış şehirlerin bazılarında tarihi toplantılar yapmak üzere İzmir ve Adana’ya kadar gidip gelinmesini teklif etmişlerdir. Ancak neticede meclisin bu davete münasip bir zamanda icabet etmesi kabul edilmiştir.

Mehmet Celal Bey bir grup mebus ile Nisab-ı Müzakere Kanunu’nda değişiklik yapılmasına ilişkin bir kanun teklifi hazırlayarak Meclis Başkanlığına sunmuştur. Meclisin 14 Ekim 1922 tarihli gizli oturumunda gündeme gelen teklifle: *“Nisab-ı müzakere kanununun madde-i mahsusasında zikrolunduğu üzere Mebusan-ı kiramın harcırahları, daire-i intihabiye kaydı ile takyid ve ita kılınmak muvafık olmadığından 7. maddenin tadili münasebeti ile (azayı kiram her nereye giderse gitsin harcırahları daire-i intihabiyeleri harcırah miktarını tecavüz etmemek şartı ile ita kılınır şeklinde tefsir ve tespiti”* teklif olunmuştur.

Mehmet Celal Bey’in de iştirak ettiği bir grup mebus Meclisin 18 Ekim 1922 tarihli gizli oturumunda Lozan’a gidecek heyete ilişkin bir önerge vermişlerdir. Önergede barış konferansına gidecek olan heyete verilen yetkinin esas ve sınırları hakkında müzakere yapılması istenmiştir. Bu teklif Meclis Genel Kurulunca kabul edilmiştir. Bu kabul üzere, mesele mecliste etraflıca ele alınmış ve Hükümet tarafından mebuslar bilgilendirilmiştir.

Mehmet Celal Bey, Hükümetin düşman işgalinden kurtarılmış bölgelerin yeniden mamur hale getirilmesi noktasındaki vazifesini yapmadığını düşünmüş, bu düşüncesini dile getirmiştir. Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey, 29 Kasım 1922 tarihli gizli oturumunda, düşman işgalinden kurtarılmış bölgelerdeki emval-i metrukenin hali ve bu illerin durumuna ilişkin bilgi verdiği sırada Celal Bey bu konuda hükümete yönelik eleştirisini dile getirmiştir. Fehmi Bey, düşman işgalinden kurtarılan bölgelerde ahali si sefil ve perişan olan kentlerin genellikle Afyon-Manisa güzergâhında yer alan kentler olduğunu, memleketin ihtiyacını karşılayacak üretimi genel manada sekteye uğratabilecek derecede bir durumda bulunmadığını savunmuştur. Savaş sırasında zarar gören, yanan şehir ve kasabaların birkaç sene içinde yapılmasının mümkün olmadığını ancak devletin yardımı ile üretimin durduğu bu mahallerde yeniden üretime başlanmasının mümkün olduğunu dile getirmiştir. İzmir’in düşmandan geri alınmasından sonra, evi yanmış ya da yıkılmış kimselere tahsis olması gereken emval-i metrukenin hak sahibi olmayan bir grup istilacı tarafından ele geçirildiği, savaşta zarar görmemiş ya da herhangi bir kayba uğramamış binlerce kişinin bu malları yağma etmek suretiyle zapt ettiği iddiaları gündeme gelmiştir. Bu hususta Hükümetin üstüne düşen vazifeyi hakkıyla yerine getiremediğine ilişkin iddialar bağlamında Saruhan Mebusu Reşat Bey’in İzmir’de emval-i metrukenin adeta yağma edildiğine ilişkin bölgeden intikal eden bir telgrafı gündeme gelmiştir. Telgrafta, İzmir’de Maliye Vekiline tahsis edilmiş bir evin Kazım Paşa’nın yaveri Şerafettin Bey tarafından cebren işgal edildiğinin haber alındığı ifade edilmiştir. Bu durum üzerine söz alan Mehmet Celal Bey, Reşat Bey’in paylaştığı telgraf karşısında “Bravo Reşat Bey” diyerek, bu duruma tepkisini dile getirmiştir.

Mehmet Celal Bey, TBMM Birinci Dönemi'nde Genç mebusluğu sona erince Adana'ya dönmüştür. Bundan sonraki süreçte politika ile ilgilenmeyen Mehmet Celal Bey, serbest meslekle geçimini sağlamıştır. 28 Temmuz 1928'de Adana'da hayatını kaybeden Mehmet Celal Bey, evli olup dört çocuk babası idi. Soyadı Kanunu'nun ilanından sonra ailesi "Saraçoğlu" soyadını almıştır.

Oktay BOZAN

KAYNAKÇA

Resmî Yayınlar

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 36, C 2, TBMM Basımevi, Ankara 1981.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 39, C 2, TBMM Basımevi, Ankara 1981.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 43, C 3, TBMM Basımevi, Ankara 1981.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 46, C 3, TBMM Basımevi, Ankara 1981.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 53, C 3, TBMM Basımevi, Ankara 1981.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 58, C 3, TBMM Basımevi, Ankara 1981.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 62, C 4, TBMM Basımevi, Ankara 1981.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 68, C 4, TBMM Basımevi, Ankara 1981.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 71, C 4, TBMM Basımevi, Ankara 1981.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 78, C 4, TBMM Basımevi, Ankara 1981.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 91, C 5, TBMM Basımevi, Ankara 1981.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 111, C 6, TBMM Basımevi, Ankara 1943.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 112, C 6, TBMM Basımevi, Ankara 1943.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 125, C 7, TBMM Matbaası, Ankara 1944.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 130, C 7, TBMM Matbaası, Ankara 1944.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 141, C 8, TBMM Matbaası, Ankara 1945.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 145, C 8, TBMM Matbaası, Ankara 1945.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 156, C 8, TBMM Matbaası, Ankara 1945.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 148, C 8, TBMM Matbaası, Ankara 1945.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 152, C 8, TBMM Matbaası, Ankara 1945.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 9, C 9, TBMM Matbaası, Ankara 1954.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 12, C 9, TBMM Matbaası, Ankara 1954.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 15, C 9, TBMM Matbaası, Ankara 1954.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 18, C 9, TBMM Matbaası, Ankara 1954.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre I, İçtima 26, s. C 10, TBMM Matbaası, Ankara 1958.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıtları, Devre I, İçtima 164, C 2, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1985.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıtları, Devre I, İçtima 3, C 3, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1985.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıtları, Devre I, İçtima 88, C 3, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1985.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıtları, Devre I, İçtima 107, C 3, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1985.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıtları, Devre I, İçtima 119, C 3, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1985.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıtları, Devre I, İçtima 121, C 3, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1985.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıtları, Devre I, İçtima 147, C 3, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1985.

Telif-Tetkik Eserler

Birinci Dönem Meclis Albümü 1920-1923, TBMM Basımevi, Ankara 2022.

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi Millî Mücadele ve TBMM I. Dönem, 1919-1923**, C. 1, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara 1994.

DEMİREL, Ahmet, **Birinci Mecliste Muhalefet: İkinci Grup**, İletişim Yayınları, İstanbul 1995.

DEMİREL, Ahmet, **İlk Meclisin Vekilleri: Millî Mücadele Döneminde Seçimler**, İletişim Yayınları, İstanbul 2010.

DİNÇER, Burhan, "Birinci Meclis'te Genç Milletvekilleri ve Meclis Faaliyetleri (1920-1923)", **Bingöl Araştırmaları Dergisi**, S19, 2023, s. 37-60.

TBMM Albümü 1920-2010, C.1, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010.

TBMM I. Dönem Albüm, TBMM 25. Yıl Dönümü Anış, TBMM Basımevi, Ankara 1945.

ZEKİ, Onur, **Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Bağımsız Mebuslar ve Yasama Çalışmaları (1920-1923)**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2018.

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/mehmet-celal-bey-saracoglu-1888-1928/?pdf=7668> adresinden erişilmiştir

